

Патряк О.Т.
Здобувач кафедри обліку у державному
секторі економіки та сфері послуг
Тернопільський національний економічний університет

Контроль і державне регулювання в сфері корпоративних прав

Підхід контролю та державного регулювання в сфері корпоративних прав є дуже широкий, тому зупинимося на деяких аспектах, які відносяться до регулювання діяльності корпоративних господарських товариств.

На державному рівні в контролі за корпоративними правами особливе місце посідає Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку України, оскільки саме цьому органу Законом України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” [1] доручено здійснювати державне регулювання ринку цінних паперів, які і є основним втіленням корпоративних прав.

Протягом 2015 р. Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку зареєстровано 158 випусків акцій на суму 128,55 млн. грн., що в порівнянні з 2014 р. менше на 15,80 млн. грн., проте, все ж майже вдвічі більше, ніж в 2013 р. До квітня 2016 р. включно зареєстровано випусків акцій на суму 34 222,68 млн. грн. [2]. Цікавою є тенденція зростання обсягів емісій акцій у останніх місяцях кожного року. Таку тенденцію можна пояснити нестабільністю законодавства з питань корпоративних відносин, оподаткування, та його численних змін, які набувають чинності, як правило, з початку календарного року.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку займається не лише реєстрацією емітованих акцій, а й здійснює регуляторну діяльність, забезпечує захист прав інвесторів на макrorівні. За даними комісії, у 2013 р. до відділу захисту прав інвесторів та територіальних органів надійшло на розгляд 3425 письмових звернень від фізичних щодо порушення їх прав та законних інтересів на ринку цінних паперів, що майже в півтора рази більше, ніж в попередньому році.

Основна кількість письмових звернень, як і в попередні роки, надійшла з Київської, Дніпропетровської, Донецької, Одеської, Харківської областей. До

Комісії звернулися також інвестори з Федеративної Республіки Німеччини, Республіки Білорусь, Російської Федерації, Естонської Республіки, Чеської Республіки, держави Ізраїль [3].

Серед нормативних актів вищого рівня, які регулюють діяльність, пов'язану з корпоративними правами, варто виокремити Закон України "Про акціонерні товариства" [4], зважаючи на те, що він містить основоположні принципи діяльності емітентів корпоративних прав у вигляді акцій, а також Закони "Про господарські товариства", "Про цінні папери та фондову біржу", "Про національну депозитарну систему і особливості електронного обігу цінних паперів в Україні", "Про оподаткування прибутку підприємств".

Також відмітимо, що 07 квітня 2015 р. Верховна рада України прийняла Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів" [5], який вступає в силу з травня 2016 р. Серед нововведень у сфері контролю за корпоративними правами даним законом вводиться ряд нових вимог до Наглядової ради акціонерних товариств, зокрема запроваджуються додаткові вимоги до осіб, які можуть бути членами ради, до процесу їх обрання, а також до порядку проведення загальних зборів засновників та ін.

До нормативно-правових актів в сфері контролю за корпоративними правами, затверджених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, можна віднести, зокрема, Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного фонду акціонерного товариства [6] та Порядок здійснення емісії та реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, які створюються шляхом злиття, поділу, виділу чи перетворення або до яких здійснюється приєднання [7].

Крім того, в контексті законодавчих нововведень Верховна Рада України 07 липня 2015 р. зареєструвала проект закону №2308а "Про внутрішній аудит" [8], яким передбачається визначити правові засади здійснення внутрішнього аудиту в Україні для створення системи незалежного внутрішнього

фінансового контролю відповідно до міжнародних стандартів у антикризових і антикорупційних цілях та для захисту інтересів суспільства й власників.

У країнах, де рівень розвитку корпоративного сектору економіки є високим, на перше місце виходить внутрішній контроль за операціями з корпоративними правами, оскільки необхідність підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки вимагає особливої уваги регуляторних органів до захисту прав інвесторів. Однак, виходячи з практики діяльності вітчизняних підприємств, можна констатувати, що сьогодні на українських підприємствах досить рідко можна зустріти належним чином створену систему внутрішнього контролю. До такого висновку приходять і М.О. Белоусов, кажучи, що “найчастіше вона представлена виділенням окремого відділу внутрішнього контролю або взагалі відсутня” [9, С. 36].

Загалом, усі суб’єкти внутрішнього контролю корпоративних прав можна розділи на законодавчо закріплених та ініціативних, які створюються підприємством на власний розсуд для забезпечення індивідуальних потреб

Погодимося з І.Р. Поліщук стосовно того, що “суб’єктами внутрішнього контролю корпоративних прав учасників виступають суб’єкти ведення бухгалтерського обліку, управлінський персонал та спеціальні служби, створені на підприємстві з метою контролю (Загальні збори учасників, ревізійні комісії, інвентаризаційні комісії, спостережні ради, служби внутрішнього контролю)” [10].

Також варто пам’ятати, що контроль і державне регулювання в сфері корпоративних прав може здійснюватися і специфічними зовнішніми суб’єктами залежно від галузі діяльності емітента, зокрема, йдеться про особливості банківського, страхового, інвестиційного, валютного законодавства тощо.

Список використаної літератури

1. Act of Ukraine «On State Regulation of Securities Market in Ukraine» of 30.10.1996 № 448/96 [Online] Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>

2. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-квітня 2016 року.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>
3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.- [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/investorsrights>
4. Act of Ukraine «On Joint Stock Companies» [Online] Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/289-19>
6. Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного фонду акціонерного товариства, затверджене рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 8 квітня 1998 р. № 44 <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0858-13>
7. Порядку здійснення емісії та реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, які створюються шляхом злиття, поділу, виділу чи перетворення або до яких здійснюється приєднання затверджене рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 09.04.2013 № 520
8. Проект Закону про внутрішній аудит. – 11338 від 15.10.2012 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=11338&skl=7
9. Белоусов М.О. Внутрішній контроль статутного капіталу: організаційно-методичний підхід / М.О. Белоусов // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1(19) С. 32-42
10. Поліщук І.Р. Внутрішньогосподарський контроль корпоративних прав учасників товариства з обмеженою відповідальністю / Поліщук І.Р. http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Economics/20906